

EMEK GÜCÜNÜN VERGİLEMESİNDE YÖNTEM KARŞILAŞTIRMASI: MALİ FEDARİLİZMDE ÜLKE ÖRNEKLERİ*

Aslıhan Küden

Dr. Öğr.Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye, e-mail: aslihankuden@gmail.com

Öz

Mali federalizm, devletlerin mali sorumluluklarının ve yetkilerinin yönetim birimlerine paylaştırılması olarak uygulandığı üniter yapıya alternatif bir yapıdır. Bu çalışmada, mali federalizm uygulayan üç gelişmiş ülkede emek gelirlerinin vergilendirilme esasları incelenmiştir. Bu ülkeler emeğin vergilendirilmesinde ele alınan indirimler, vergi tekniğinde mevcut unsurlar ile vergi adaleti açısından ödeme gücüne ulaşılmasında dikkate alınan düzenlemeler çerçevesinde araştırılmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılarak ülkelerin mevzuat ve vergilendirme yöntemleri incelenmiş karşılaştırma olanağı sunulmuştur. ABD örneğinde farklı vergilendirme yetkisine sahip idari yapıya sahip olmasına rağmen çifte vergilendirmeyi önlemekle beraber vergilemede subjektiflik özelliğini koruyan reform düzenlemeler yapılmıştır. Almanya’da federal devletin eyalet bazda vergilendirme yaparken mali eşitliği sağlayıcı federal devlet sınırları çerçevesinde yeknesanlığı koruması şartı kabul edilerek birçok gider indirimleri ile subjektiflik korunmaktadır. İsviçre’de de mali sorumluluk yönetim birimlerine mükelleflerin omuzlarına aşırı vergi yükü yüklenmemesi amacıyla ayrıştırılarak yaşam standartlarını düşürmemek gerçek ödeme gücüne ulaşabilmek için detaylı harcamalar indirim yapılarak yine subjektifliğin korunması gerçekleştirilmektedir.

Çalışmanın amacı bu alanda ve örnek ülke vergi politikalarında ihtiyaç duyulan bilgi kaynağındaki yetersizliğin literatüre kazandırılmasıdır. Mevzuat uygulamaları temelinde güncel veriler araştırılmıştır. Türkiye’nin uluslararası vergi politikalarına uyum amaçlı düzenlemelerinde elde edilen bulguların karşılaştırılabilir faydası gözetilmektedir. Emek kaynağının diğer gelir unsurları karşısında korunması

* Çalışma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Maliye Doktora Programı kapsamında tamamlanan “Vergi Adaleti Açısından Ücret Gelirinin Beyan Usulü Vergilendirilmesi: Gelişmiş Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler” konulu doktora tezinden türetilmiştir.

Citation/Atıf: KÜDEN, A. (2025). EMEK GÜCÜNÜN VERGİLEMESİNDE YÖNTEM KARŞILAŞTIRMASI: MALİ FEDARİLİZMDE ÜLKE ÖRNEKLERİ. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 8(1): 63-75, DOI: 10.69599/izd.2748

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Aslıhan Küden
E-mail: aslihankuden@gmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

ve mali eşitliğin sağlanması bakımından vergilendirmede farklı usul imkanlarının tanınması tavsiye edilmektedir. Bilhassa bölgesel çeşitlilik gösteren heterojen yapı dikkate alındığında verginin subjektif özelliğinden faydalanılması bakımından beyan usulü daha detaylı incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Emek, Mali federalizm, Ödeme Gücü, Gelir Vergisi, Vergi Yükü

ABSTRACT

Fiscal federalism is an alternative to the unitary system, where the financial responsibilities and authorities of states are distributed among administrative units. This study examines the principles of income taxation in three developed countries that implement fiscal federalism. These countries were analyzed within the framework of the deductions considered in labor taxation, the elements present in the tax technique, and the regulations taken into account to reach ability to pay in terms of tax justice. A mixed-method approach was used in the study, allowing for the examination of countries' legislation and taxation methods, providing an opportunity for comparison. In the case of the United States, despite having an administrative structure with different taxation authorities, reforms have been made to avoid double taxation while maintaining the subjective nature of taxation. In Germany, when the federal government taxes at the state level, it is accepted as a condition that the federal state ensures uniformity within its boundaries, while maintaining subjectivity through various expense deductions to ensure fiscal equality. In Switzerland, to avoid placing excessive tax burdens on taxpayers, financial responsibilities are divided among administrative units, and to prevent a decrease in living standards, detailed expenditure deductions are made to ensure the achievement of real ability to pay while maintaining subjectivity.

The aim of this study is to contribute to the literature by addressing the insufficiency of information sources in this field and in the tax policies of the example countries. Up-to-date data based on legislative practices have been investigated. The findings obtained from Turkey's regulations aimed at aligning with international tax policies are examined for their comparable benefits. In terms of protecting labor income compared to other income elements and ensuring fiscal equality, it is recommended to recognize different procedural options in taxation. Particularly considering the heterogeneous structure with regional diversity, the declaration procedure is examined in more detail in terms of benefiting from the subjective feature of taxation.

Keywords: Labour, Fiscal Decentralization, Ability to pay, Income Tax, Tax Burden

1. GİRİŞ

Ülkelerin yönetim şekilleri o ülkedeki tarihi olaylar, yaşayanların benimsedikleri kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Bu durum yalnızca ülkeler arasında değil aynı ülkede farklı bölgelerde yaşayanlar arasında da olabilmektedir. Federal devletlerde, eyaletlerin uyguladıkları mali politikalar da birbirinden ve federal devletten farklılık gösterebilmektedir. Mali federalizmle eyaletlerin uyguladığı vergi oranları o eyaletin gelir durumuna göre diğer eyaletlerden

ve federal devletten farklılık gösterebilmektedir. Genellikle federe devlet, eyaletler ve yerel yönetimler olarak yönetim birimleri arasında mali sorumluluklar bölüşülmektedir. Bu sorumluluklar vergi türlerinin hangi yönetim birimince toplanabileceği ve vergi koyma hakkının hangi ölçülerde hangi birimlere tanınabileceği olarak ayrılmaktadır. Mali federalizm uygulayan federal ülkelerde tam mali federalizm söz konusu değildir. Bu ülkelerde federal devlet tarafından çeşitli teşviklerle dezavantajlı kalan eyaletler desteklenebilmektedir.

İsviçre, ABD ve Almanya mali federalizmin başarılı bir örneği olarak incelenmiştir. Çalışma, gelir unsuru ücretliler odaklıdır. Kaynağı emek olan bu gelir unsurunun vergi ödeme gücüne ulaşılmasında dikkate alınan yasal düzenlemeler ABD, İsviçre ve Almanya özelinde araştırılmıştır.

ABD, İsviçre ve Almanya federal yapıları nedeniyle gelir vergisi oranları ve uygulamaları eyaletlere göre değişiklik gösterirken ödeme gücüne ulaşmada beyan usulünü kullanmaları vergilemede adaleti sağlamada bir ölçüt olmuştur. Bu üç ülke farklı yöntemlerle de olsa nihayetinde ücret gelirleri için beyanname usulünü kullanarak vergi yükünün mükellefin ödeme gücünü aşarak yaşam standardını düşürmeyi engellemektedir. Beyan yönteminde eğitim, sağlık, ev edinme, borç ödemeleri, bu ülkelerin politikaları ve gelişmişlik düzeyleri ile insani yaşam standartlarını sağlama anlayışıyla bu giderlere eklenebilecek birçok giderler gelirlerinden indirim konusu yapılarak mükelleflerin gerçek ödeme gücüne ulaşılabilir. Çalışmada, farklı mali idari yapıda gelişmiş ülke örnekleri için ücretlilerin vergi yüküne etki eden düzenlemeler incelenmektedir.

2. MALİ FEDERALİZM

Mali federalizm, mali sorumlulukların federal, eyaletler ve yerel yönetimler arasında nasıl dağıldığını incelemektedir. Sorumluluk dağılımında çeşitli görüşler olabileceği için optimum bir mali sorumluluk dağılımının belirlenmesi oldukça güçtür (Hughes, 2020:1) Mali federalizmin uygulanmasının temel amacını eyalet ve yerel yönetimlerin, halkla daha yakın olmaları nedeniyle, seçmenlerinin özel tercihlerine daha duyarlı olmaları ve bu hizmetleri sunmanın yeni ve daha iyi yollarını bulabilmeleridir (Oates, 1999:1120). Ancak tam bir mali federalizm uygulamasının eşit olanlara eşit muamele ilkesini bozulacağı görüşü hâkimdir. Buna göre, farklı gelir seviyesine sahip eyaletler arasında daha fazla gelir elde eden eyaletlerde vergi seviyeleri düşük olabilecekken, az gelir elde eden eyaletlerde vergi seviyeleri daha yüksek olabilecektir. Bu durumda aynı geliri elde eden bireyler yaşadıkları eyalet-

lerin farklı olmasından dolayı farklı vergi oranlarında vergilendirilecektir. Bu durumda mali eşitsizliği doğuracaktır (Buchanan,1950:584). Mali eşitsizliği, ortadan kaldırmak için federal düzeyde gelir dağılımı gerçekleştirilmelidir. Federal bütçeden mali transfer yapılabileceği gibi temel kamu hizmetleri (sağlık, eğitim) için yerel bölgelere teşvik verilebilmektedir. Ancak temel itibari ile bu eşitlik ulusal düzeyde çözülebilecektir (Musgrave, 1971:6-11). Bunun yanında vergi ihracatı, ayaklı oylama^{1*} ve idari karışıklık gibi olumsuz sonuçlar da doğurabilecektir (Darby, Muscatelli ve Graeme, 2003:8-9).

OECD ülkeleri arasında vergi hasılatında en fazla yerel yönetim payına sahip olan ülkeler arasında İsviçre ve ABD'dir. İsviçre, kantonlar düzeyinde vergi oranlarının ve vergi indirimlerinin belirlenmesinde (a1) %99,2 özerkliğe sahiptir. Kantonal yönetimlerin uyguladığı ve farklılık arz eden gelir vergileri sonrası nihai efektif oran %12 ile %22 arasında değişebilmektedir. İsviçre mali federalizmin en başarılı uygulandığı ülkelerden biri olması ile birlikte hukuki ve mali düzenlemelerdeki çeşitlilik, bölgesel eşitsizliklere de neden olmuş, finansal açıdan zayıf bölgelerde hem gelir hem de vergi yükünün dağılımı açısından eşitsiz yapı görülmüştür. Vergi oranlarında standartlaşmaya gitmeden dolayısıyla mali federalizmi koruyarak bu bölgelerin vergi yükünü azaltmak amacıyla "mali eşitleme" programı uygulanmıştır (Güneş ve Acar, 2022:389).

İsviçre, mali federalizm yapısında bireysel vergi çeşitliliğini vergi özerkliği ile uygulayan bir ülkedir. Anayasa ve yasalarda öngörülen yükümlülükleri uygulayabilmesi ve anayasa değişiklikleri otomatik olarak hem federal hem de kanton düzeyinde bir halk oylamasına tabidir. Federal sistemlerde bölgeler arasındaki rekabet, vatandaşları ve sermayeyi kendi bölgelerinde tutmak isteyen yöneticiler ve iyi yönetim için daha iyi kamu hizmetleri ve avantajlı vergi politikaları olarak okunmaktadır. Diğer taraftan, rekabetin artan düzeyinde bölgeler arası mali eşitsizlikleri de arttırabilecektir. İsviçre'de güçlü vergi rekabetine dayalı 1980'lerden itibaren vergi oranlarının önemli ölçüde düşürülmesi, kanton-

^{1*} Bireyler kendisi için daha fazla hizmet alıp daha az vergi verebileceği eyalet ya da belediyelere yerleşme eğilimindedirler. Bu nedenler doğrultusunda taşınmaları ayaklı oylama olarak ifade edilmektedir.

lar arası mali eşitsizliği arttırmıştır. Vergi yüklerini azaltmaya olanak tanıyan denkleştirme ödemeleri almışlardır. Daha nihai çözüm için 2008 başında Kaynak eşitleme ve maliyet tazminatı sistemi yürürlüğe girmiş, mali açıdan daha zayıf kantonlara yapılan kaynak eşitleme ödemeleri, Konfederasyon (dikey kaynak eşitleme) ve mali açıdan güçlü kantonlar (yatay kaynak eşitleme) tarafından ortaklaşa finanse edilmiştir (Güneş ve Acar, 2022:390,394,395).

Gelişmiş bir ülke olarak İsviçre'nin idari ve mali yapısını model olarak olduğu şekli ile uygulamak başka bir ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel normlarına uymayabilir. Ancak, heterojen yapıda bölgesel çeşitliliklerin yüksek olduğu ülkelerde mali eşitsizliğin dengelenmesine yönelik uygulamalar dikkate alınabilir. Bu kapsamda yerel birimlerin mali ihtiyaçları doğrultusunda vergi oranları, vergi matrahı ve vergi katsayıları belirlenebilir, vergi oran ve indirimlerinde vergi özerkliğine imkân sağlayan anayasal düzenlemeler, kaynak eşitleme ödemeleri ülke vergi politikaları ile uyumlaştırılabilir. Nitekim, vergi yönetimi süreçleri sağlıklı işleyen ve denetim mekanizmalarının etkin çalıştığı siyasal rejimlerde vergiye gönüllü uyum da artmaktadır. Eğer, bireyler mevcut yönetim sisteminde sunulan kamu hizmetlerinden yeterli fayda sağladığını düşünüyorsa vergi ödevlerini yerine getirme arzuları daha güçlü olmaktadır. Vergi karmaşıklığı endekslerine göre gelişmişlik düzeyi farketmesizin ülkelerin karşı karşıya kaldığı vergi karmaşıklığının azaltılmasında bir öneri de küresel ölçekte dünya ile uyumlu bir vergi sistemi oluşturulmasıdır (Zeren, 2019:146).

2.1. İsviçre'de Vergilendirme Yetkisi ve Gelir Vergisi Uygulamaları

İsviçre'de vergi konfederasyon, kantonlar ve komünle olmak üzere üç seviyede toplanmaktadır. Bu üç yönetim biriminin vergi toplama hakkı Federal Anayasa'ya dayanmakla beraber buradaki amaç mali egemenliğin üç kamu kurumunun birbirini engellemeyecek şekilde dağıtılması ve mükelleflere aşırı yük getirmesinin önlenmesidir. Sonuç olarak Anayasa, Konfederasyona belirli vergileri toplama hakkı verirken, aynı vergiyi kantonun toplamasını reddeder (FTA, 2021:9).

Federal Anayasa Art. 3'te kantonlar ile Konfederasyon arasındaki ilişki şu şekilde ifade edilmektedir (Federal Constitution of the Swiss Confederation, 1999, md.3): *"Kantonlar, Federal Anayasa'nın sınırladığı ölçüde egemendirler. Konfederasyonun hakkı saklı oldukça kantonlar tüm haklarını kullanabilir."*

Bu madde vergiler için uygulandığında, Konfederasyonun yalnızca Anayasa'da yetkilendirildiği vergileri toplayabildiğini ve kantonların genellikle açıkça yasaklanmadığı ya da Konfederasyonun saklı hakkı olmadığı sürece vergi seçme özgürlüğünün bulunduğu ifade etmektedir. Ancak bu durumda Anayasa'nın Konfederasyona vergi salma yetkisini vermesi, otomatik olarak kantonların benzer vergi salmasını engellemez. Bunun için özellikle yasak getirilmesi gerekmektedir. Bu durumda direkt vergiler için yasak söz konusu değildir. Nitekim direkt vergilerde Konfederasyon ve kantonlar rekabet halindedir. Konfederasyon ve kantonlar asıl mali egemenliğe sahiptir buna karşılık komünler yalnızca kendi kantonları tarafından açıkça yetkilendirildikleri ölçüde vergi alabilirler. Buna da türetilmiş ya da devredilmiş vergi gücü denilmektedir (FTA, 2021:9).

İsviçre'de, %7,10 ve %1,80 (FTA, Tax Rates) düz oranlı gelir vergisi tarifesi uygulayan Kanton Uri ve Obwalden (ESTV,2021:7) haricinde artan oranlı gelir vergi tarifesi uygulanmaktadır. Uygulanan gelir vergisi oranları kantonlar arasında farklılık gösterdiği gibi federal hükümetten de farklıdır. İsviçre'de 26 kanton vardır ve bu kantonların her biri kendi kurallarını koyabilmektedir. Böylelikle de İsviçre'de vergi yükü kantonlar arasında ve hatta aynı kanton bünyesindeki komünler arasında dahi değişebilmektedir (FTA, 2021:20).

Federal düzeyde gelir vergisi tarifeleri, bekâr çocuksuz, evli/bekâr çocuklu tarifesi olmak üzere iki statüde uygulanır. Bekârlar için 14.800 CHF'ye kadar olan tutarlar, evli/bekâr çocuklu için 28.800 CHF'ye kadar olan tutarlar gelir vergisinden istisna tutularak bu tutarların üstünde elde edilen gelirlere tablo 1'de açıklandığı şekilde artan oranlı vergi tarifesi uygulanmaktadır (MME, 2023:5).

Tablo 1. İsviçre’de Uygulanan Federal Bazda Gelir Vergisi Tarifesi (2022)

Vergilendirilebilir Gelir (CHF)	Taban Tutar (CHF)	Vergi Oranları		Vergilendirilebilir Gelir (CHF)	Taban Tutar (CHF)
Bekâr ve çocuksuz	Bekâr ve çocuksuz	Bekâr ve çocuksuz (%)	Evli/bekâr çocuklu (%)	Evli/bekâr çocuklu	Evli/bekâr çocuklu
0	0	0,00	0,00	0	0
14.800	0	0,77	1,00	28.800	0
32.200	133,95	0,88	2,00	51.800	230
42.200	221,95	2,64	3,00	59.400	382
56.200	591,55	2,97	4,00	76.700	901
73.900	1.117,2	5,94	5,00	92.000	1.513
79.600	1.455,75	6,60	6,00	105.400	2.183
105.500	3.165,75	8,80	7,00	116.900	2.873
139.200	5.954,75	11,00	8,00	126.500	3.545
179.400	10.596,75	13,20	9,00	134.200	4.161
769.600	88.503,15	-	10,00	139.900	4.674
769.700	88.515,5	11,50	11,00	143.800	5.064
			12,00	145.800	5.284
			13,00	147.700	5.512
			11,50	912.600	104.949

Kaynak: 1990 tarihli 642.11 sayılı Doğrudan Federal Vergiye İlişkin Federal Kanun (Bundesgesetz über die direkte Bundessteuer-DBG), md. 36/1-2.

Federal kişisel gelir vergisi oranlarına baktığımızda, bekârlar için olan tarife %0,77 ile başlayarak, en yüksek vergi diliminde %11,5 ile sonlanmaktadır. Bu artan oranlı gelir vergisi tarifesinde vergi oranları yumuşak bir şekilde artan 11 vergi diliminden oluşmaktadır. Evli/bekâr çocuklu olanlar için uygulanan kişisel gelir vergisi tarifesinde ise oranlar %1’den başlayarak %11,5’la sonlanmaktadır. Bu tarifede de yine yumuşak bir şekilde artan oranlı 14 vergi diliminden oluşmaktadır. Bu iki statü için düzenlenen gelir vergisi tarifesinde dikkat çeken konu ise vergi matrahının son dilimde sert bir şekilde artması ve vergi oranının bu son vergi diliminde düşmesidir. Bekârlar için olan vergi tarifesinde son dilimde vergi oranı, bir önceki vergi oranı olan %13,2’den %11,5’e düşmüştür. Vergi matrahı ise 179.400 CHF’den 769.600 CHF’a çıkmıştır. Evli/bekâr çocuklu için olan vergi tarifesinde son dilimde vergi oranı, bir önceki vergi oranı olan

%13’ten %11,5’e düşmüştür. Gelir vergisi matrahı ise bir önceki dilimde 147.700 CHF iken son dilimde 912.600 CHF’a çıkmaktadır. Uygulanan bu federal gelir vergisine bakıldığında hem vergi dilimleri arasındaki geçişlerde matrah tabanının birbirine yakın olması hem de vergi dilimlerine uygulanan vergi oranı farkının ortalama 1 puan gibi oldukça az olmasıyla yumuşak artan oranlılık uygulanmaktadır. Yalnızca hem bekâr hem de evli mükellef vergi tarifelerinde son vergi dilimi olarak belirlenen vergi diliminin matrah tabanı ile bir önceki dilimin matrahı ile aralarında farkın büyüklüğü fazladır. Bu durumda son dilim yine oldukça düşük bir oranla sabitlenerek artan oranlılığın fazla gelir elde eden mükellefi vergi vermektan kaçınmasına neden olarak daha fazla gelir elde etmekten vazgeçirmesi önlenmiş olacaktır. Ancak unutulmamalıdır ki gelir vergisini yalnızca federal devlet almamaktadır. Kantonların da kendi gelir vergisi oranları vardır.

Bu durumda mükellefin ödediği gelir vergisinin oranı yalnızca federal gelir vergisi tarifesiyle sınırlı kalmamaktadır.

Evli/bekâr çocuklular için uygulanan tarife ek olarak, evli, bekâr ya da dul olarak bakıma muhtaç biriyle ya da bakmakla yükümlü olunan bir çocukla aynı hanede yaşamaktaysa bakmakla yükümlü olunan her bir kişi için 255 CHF indirim hakkı bulunmaktadır(DBG, md.36/2). Hem vergi oranlarının mükellefin medeni haline göre farklı belirlenmesi hem de çocuk ve bakmakla yükümlü olduğu kişi için indirim hakkının olması gelir vergisinde subjektifliği sağlamada olumlu uygulamalardır.

2.2. İsviçre’de Emeğin Vergilendirilmesi

İsviçre’de vergilendirme yönteminde gelirin elde edildiği kaynaktan ziyade kişinin uyrukluğuna bakılmaktadır. Eğer kişi vatandaşı ise gelir vergisini beyanname ile bildirir. Eğer yabancı uyruklu mükellef ise gelir vergisi kaynaktan kesinti usulüyle işveren tarafından kesilmektedir (MME, 2023: s.6.)

İşverenler çalışanların ücretlerinden sosyal güvenlik prim ödemelerini yabancı uyrukluların ise gelir vergisi ve sosyal güvenlik primleri

tevkifat usulü ile kesmektedir. İsviçre’de gelir vergisi beyanname üzerinden ulaşılan vergilendirilebilir gelirin hesaplama şekli Tablo 2’de özet şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre, gelir vergisi beyannamesini ücret geliri elde edenler dâhil olmak üzere her gelir unsurundan gelir elde eden mükellefler doldurmaktadır. Sistemde her gelir unsuruna mesleki farklılıklar dışında vergi uygulamalarında eşit davranılmaktadır. Ücret gelirinden indirim konusu giderler incelendiğinde; hangi tür ulaşım aracı detayı ile birlikte yol masrafları dikkate alınmaktadır. Mesleki giderlerde kendini geliştirmek ya da yeni bir meslek öğrenmek isteyen çalışanların bu süreçteki giderlerinin indirilmesi mükelleflere kendilerini geliştirme imkânı sunmakta vergi yükü nedeniyle bu alanda tercihlerinin etkilenmesi önlenmektedir.

Evli ve çocuklular için uygulanan farklı vergi tarifeleri, evlilik indirimi, düşük gelirli olanın gelirinin %50’sinin indirilmesi, çocuk bakım giderleri ve çocuk için ayrıca yapılan indirim, bakımı üstlenilen biri varsa onun için yapılan indirimler, borç faizlerinin indirim konusu edilmesi vergilemenin subjektiflik özelliği temelinde düzenlemelerdir.

Tablo 2. İsviçre Federal Gelir Vergisi Hesaplaması

BRÜT GELİR	
(-) İNDİRİMLER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sosyal Güvenlik Prim Kesintileri* ➤ Mesleki Giderler ➤ Kişisel borç faizi ödemeleri ➤ Nafaka ve emeklilik sigortasından alınan yardımlar ➤ Emeklilik sistemiyle ilgili indirimler ➤ Mesleki geliştirme ve yeniden eğitim ➤ Siyasi partiye ödenen tutarlar ➤ Engellilik maliyetleri ➤ Çocuk bakım masrafları ➤ Menkul kıymet yönetim maliyetleri ➤ Evli çiftlerde düşük maaşın %50’si
NET GELİR	
(-) EK İNDİRİMLER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hastalık ve kaza masrafları ➤ Yapılan bağışlar
REİNEİNKOMMEN	
(-) SOSYAL İNDİRİMLER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Çocuk indirimi ➤ Bakımının üstlenildiği kişi indirimi ➤ Evlilik indirimi
VERGİLENDİRİLEBİLİR GELİR	

Kaynak: ESTV, Steuerklärung 2022’deki bilgilerle tarafımca oluşturulmuştur.

*Sosyal güvenlik prim kesintisi işveren tarafından tevkifat usulü ile ücretten kesilmektedir.

2.3. Amerika'da Vergi Yetkisi Ve Gelir Vergisi Uygulamaları

ABD'de vergiler federe devlet, eyaletler ve mahalli idareler tarafından toplanmaktadır. Federal devletin vergi gelirlerini kişisel gelir vergisi (individual income taxes), servet vergisi (property taxes), muamele/işlem vergisi (transaction taxes), ölüm vergisi (death taxes), miras ve hediye vergisi (estate and gift taxes) ve istihdam vergisi (employment taxes) oluşturmaktadır (Sherlock ve Marples 2022:1).

Eyalet ve belediyelerin vergi gelirlerini ise kişisel gelir vergisi, kurumlar vergisi, genel ve özel satış vergisi, servet vergisi oluşturmaktadır (Urban Institute, 2022).

ABD'de her eyaletin kendi kurallarının olduğu yasaları vardır. Bu yasalarda da eyaletlerin vergilerle ilgili kendi düzenlemeleri vardır. Böylelikle de her eyaletin kendi gelir birimleri vardır. Bu birimlerden vergilerle ilgili takip edilmesi gereken adımlar, ulaşılması gereken formlara bireysel düzeyde vergiye dair ihtiyaç duyulan gereksinimlere ulaşabilmektedir. Bunlara bağlı olarak da her eyalet kişisel gelir vergisi için farklı kurallar uygulayabilmektedir. Eyaletlerde uygulanan kişisel gelir vergisi oranı, indirimleri, formları farklılık gösterebilmektedir (<https://law.justia.com/us-states/>) Federal vergi sisteminde kişisel gelir vergileri için artan oranlı vergi tarifesi uygulanmaktadır (Piketty ve Saez, 2007:11)

2017 yılında uygulamaya konulan Vergi İndirimleri ve İşler Yasası (Tax Cuts and Jobs Act – TCJA) (Authenticated U.S. Government Information:2017) ile kişisel gelir vergisi de dâhil olmak üzere birçok konuda reform olarak adlandırılan

değişikler yapılmıştır. Bu yasa ile vergi tarifeleri düşürülmüş, bu da bireylerin vergi sonrası gelirlerini yükseltmiştir. Bireysel ve bağımlı muafiyetler kaldırılmış bunların yerine standart indirimler ile çocuk kredileri (child tax credit) arttırılmıştır. Bu düzenlemelerin yanında ayrıntılı indirimlerde (itemized deductions) de birçok düzenleme yapılmıştır (Rappoport, 2019:1)

Tablo 3'te görülen oranlar TCJA yasasından önce sırasıyla %39,6, %35, %33, %28, %25, %15 ve %10 olarak uygulanmaktayken, yasayla beraber bu oranlar tablodaki gibi değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle vergi oranlarının genel itibari ile düşürülerek vergi yükünün azaltılmaya çalışıldığı görülmektedir. Aynı zamanda vergi oranları birbirine yakınlaştırılarak dilimler arası geçişler yumuşatılmıştır. Bunun yanında çocuk vergi kredisi ve bağımlı nüfus için ödenen kredinin arttırılması gibi mükellef lehine değişiklikler yapılmıştır. Vergi tarifelerinde yapılan bu değişikliklerin 2025 yılına kadar geçerli olacağı yasada belirtilmiştir (Gale vd. 2018:28).

Eyaletlerin kişisel gelir vergisi uygulaması federe devletten farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Colorado, Illinois, Utah, Indiana, Kentucky, Massachusetts, Michigan, North Carolina ve Pennsylvania eyaletlerinde düz oranlı vergi tarifesi uygulanmaktadır. Bunun yanında Alaska, Tennessee, Teksas, Nevada, Güney Dakota, Washington, Florida ve Wyoming eyaletlerinde kişisel gelir vergisi alınmamaktadır (Vermee ve Loughhead, 2022).

Tablo 3. Federal Devlet'te Uygulanan Kişisel Gelir Vergisi Tarifeleri (2024)

Vergi oranları	Bekâr	Evli olup beraber dolduranlar	Evli olup ayrı dolduranlar	Aile reisi
%10	0-11.600	0-23.200	0-11.600	0-16.550
%12	11.601-47.150	23.201-94.300	11.601-47.150	16.551-63.100
%22	47.151-100.525	94.301-201.050	47.151-100.525	63.101-100.500
%24	100.526-191.950	201.051-383.900	100.526-191.950	100.501-191.950
%32	191.951-243.725	383.901-487.450	191.951-243.725	191.951-243.700
%35	243.726-609.350	487.451-731.200	243.726-609.350	243.701-609.350
%37	609.351 fazlası	731.201 fazlası	609.351 ve fazlası	609.351 fazlası

Kaynak: IRS, Internal Revenue Bulletin: 2023-48, https://www.irs.gov/irb/2023-48_IRB#REV-PROC-2023-34 (15.02.2025).

2.4. Amerika'da Emegın Vergilendirilme Yöntemi

Federal devlette ücret gelirleri hem beyan hem de tevkif usulüyle vergilendirilmektedir. ABD'de ücret gelirleri tevkifat ve gelir vergisi beyanı yöntemlerinin her ikisinin de uygulanmasıyla tahsil edildiği için tevkifat sırasında federal gelir vergisi, sosyal güvenlik ve sağlık vergisi kesintileri yapılmaktadır.

Ücret geliri elde eden mükellef gelir vergisi beyanı da verdiği için beyanname üzerinden birçok indirim de gelirinden ve hesaplanan vergisinden düşebilmektedir. Bu indirimler öncelikle beyanname üzerindeki işlemlere göre tablo 3'de özet bir şekilde açıklanmaktadır.

ABD kişisel gelir vergisinin hesaplanmasına baktığımızda düzenlenmiş gelire ulaşmak için sigortayla ilgili ödemeler, bu sigortadan erken para çekilmesi nedeniyle ödenmesi gereken cezalar, nafaka ödemeleri, öğrenci kredisi faiz indirimi, gelecekte kullanmak için ayrılan para gibi olduk-

ça kapsamlı indirimlerin olduğu görülmektedir. Bu indirimleri daha çok sigorta ve gelecekle ilgili ya da ödenmesi zorunlu olan ödemelerle vergiye dâhil olmayan para ödülleri olduğu görülmektedir. Bunlardan sonra mükellefin harcamalarına yönelik indirimlerde de hem standart hem de ayrıntılı olmak üzere iki seçenek sunulması fazla harcaması bulunmayan mükellef için oldukça avantajlı bir durum olmaktadır. Ayrıntılı indirim kısmında bulunan bir harcamanın örneğın dış sağlığı için yapılan harcama ya da genel olarak sağlık harcaması vergilendirilen dönemde standart indirimden fazlaysa mükellef o yıl ayrıntılı indirimden faydalanarak harcamalarını indirim konusu yapabilmektedir. Harcaması olmadığı yıl ise standart indirim kullanabilmektedir. Bu durum mükellefin yıllık yaptığı harcamalara göre oldukça avantaj sağlayabilmektedir.

Hesaplanan vergiden de iki aşamada geri ödemesiz vergi kredileri ve ödenen vergilerin düşülmesi çifte vergilendirmeyi önlemekle beraber vergilemede subjektiflik özelliğini

Tablo 4. ABD Gelir Vergisi Hesaplaması

Brüt Gelir	
(-) Düzeltilmiş Gelire Ulaşmak İçin Yapılabilecek İndirimler	Sağlık birikim hesabı indirimi, bireysel emeklilik hesabı indirimi, birikimlerden erken para çekilmesi nedeniyle ödenen cezalar, ödenen nafaka, öğrenci kredi faizi indirimi, serbest meslek erbapları için açıklanan indirimler, ordu mensuplarının taşınma masrafları ve diğer indirimlerdir.
Düzeltilmiş Gelir	
(-) Düzeltilmiş Gelirden Yapılabilecek İndirimler	<i>Standart İndirim:</i> Bekâr ya da evli ama ayrı form dolduranlar için: 12.950 Dolar, evli ve beraber form dolduranlar için 25.900 Dolar, aile reisi olarak form dolduranlar için 19.400 Dolar <i>Ayrıntılı İndirimler:</i> Sağlık ve dış masrafları, ödenen vergiler, ödenen faizler, hâyır kurumuna hediyeler, kaza ve hırsızlık kayıpları, diğer ayrıntılı indirimler
Vergilendirilebilir Gelir	
Hesaplanan Gelir Vergisi (Vergilendirilebilir gelir x Vergi Oranı)	
(-) <i>Geri Ödemesiz Krediler ve Diğer Vergiler:</i> Çocuk vergi kredisi, bakmakla yükümlü olunan için bakım kredisi, yaşlı ya da engelli kredisi, eğitim kredisi, mortgage faiz kredisi, nitelikli elektrikli araç kredisi, alternatif, motorlu taşıt kredisi, alternatif minimum vergi, serbest meslek vergisi.	
Toplam Vergi	
(-) <i>Geri Ödenilebilir Krediler ve Ön ödemeler:</i> Stopaj yöntemiyle kesilen federal gelir vergisi, ek çocuk vergi kredisi, kazanılmış gelir kredisi: peşin vergi ödemeleri.	
Vergi Borcu ya da Vergi İadesi	

Kaynak: Form 1040'a göre tarafımca düzenlenmiştir.

korumaktadır. Şöyle ki, vergi kredileri genellikle çocuk vergi kredisi, bakmakla yükümlü olunan kişi için verilen kredi, araç kredisi ve ev faiz kredisi gibi mükellefin bakmakla yükümlü olduğu kişilerle ve ödemeleri ile ilgilidir. Diğer yandan bakıldığında çoğu gelir ve harcama kalemi için detaylı doldurulacak ayrı formların bulunması sistemi biraz karışık hale getirirse de bu kadar detaylı oluşturulan gelir gider kalemlerinin ödeme gücüne ulaşmada olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Beyannamenin neredeyse her mükellef tarafından doldurularak uygulamada eşitliğin sağlanması vergi sistemi açısından pozitif bir durumdur.

2.5. Almanya'da Vergilendirme Yetkisi Ve Gelir Vergisi Uygulamaları

Almanya'da vergiler Federal devlet, eyaletler ve belediyeler arasında dağılmaktadır. Buna göre gümrük vergilerinde ve mali tekelerde yasama yetkisi Federal devlette olmakla beraber federal devlet kendisine tam ya da kısmi tahakkuk eden vergilerde yasama yetkisine sahiptir. Buna ek olarak gayrimenkul vergilerinde eyaletlerle eş yasama yetkisine sahiptir. Federal devletin topladığına benzemediği sürece eyaletler de tüketim ve harcama vergileri toplayabilmektedir. Ayrıca eyaletler gayrimenkul edinimi üzerinden alınacak verginin oranını belirleme yetkisine sahiptirler. Gelirlerin tamamı veya bir kısmı eyaletlere veya belediyelere tahakkuk eden vergilere

ilişkin federal yasalar, Federal Konseyin onayını gerektirir. Federal Konseyin onayını gerektiren federal bir yasa ile belirlenir. Bu belirleme gerekli harcamaları karşılamak için cari gelirden eşit haklara sahip olma ve mali ihtiyaçlar adil dengeleme, mükellefin omuzlarına aşırı vergi yüklemekten kaçınmalı ve federal bölge genelinde yaşam standartlarının kalıcılığını sağlayacak şekilde ayarlanmalıdır (Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası, md.106).

Almanya'da gelir vergisi yıllık olarak hesaplanmakta ve ödeme gücü ilkesine göre artan oranlı tarifesine göre belirlenmektedir. Gelir vergisi tarifesi (einkommensteuertarif), Gelir Vergisi Kanunu'nun (Einkommensteuergesetz), 5. Kısımınun 32a olarak ifade edilen maddesinde yer almaktadır (EST, md.32). Vergi tarifesi olarak tablo 4'te belirtilen formüller yer almaktadır. Bu formüllerle direkt ödenecek vergi hesaplanmaktadır.

Vergi dilimlerine karşılık gelen formüllerin uygulanmasında önemli olan vergi dilimlerinin başlangıç eşikleridir. İlk vergi dilimi olan 10.908 Euro'ya kadar olan gelirler vergiden istisna tutulmaktadır. İkinci vergi dilimi de 10.909 eurodan 15.999 Euroya kadar olan gelirleri kapsamaktadır. Bu vergi diliminin başlangıç tutarı olan 10.908'dan fazla olan tutarın 1/10.000'i vergiyi hesaplayabilmek için formülde uygulanacak katsayıyı vermektedir. Örneğin; 11.000 Euroluk

Tablo 5. Almanya Gelir Vergisi Dilimleri ve Tarifeleri (2023)

Bekârlar İçin Uygulanan Vergi Dilimleri	Evliler İçin Uygulanan Vergi Dilimleri	Gelir Vergisini Bulmak İçin Uygulanan Formül
10.908	21.816	0
10.909-15.999	21.816-125.618	$(979,18 \cdot y + 1 400) \cdot y$
16.000-62.809		$(192,59 \cdot z + 2 397) \cdot z + 966,53$
62.810-277.825	125.618-555.650	$0,42 x - 9.972,98$
277.826	555.650	$0,45x - 18.307,73$

Kaynak: Almanya Gelir Vergisi Kanunu (Einkommensteuergesetz), md. 32a, https://www.gesetze-im-internet.de/estg/_32.html (15.02.2025).

y: vergilendirilebilir gelirin temel indirimi aşan kısmının tam euro tutarına yuvarlanmış kısmının on binde biri kadardır
z: vergilendirilebilir gelirin 15.999 avroyu aşan kısmının on binde biri olup, tam avro tutarına yuvarlanmıştır.
x: tam euro tutarına yuvarlanan vergiye tabi gelirdir.

gelir elde eden bir mükellefin gelirinin 10.908 Eurodan fazla kısmı 92 Euro'dur. 92 Euronun 1/10.000'i olan 0,0092 formülde kullanılan "y" katsayısını vermektedir. Uygulandığında ise ödenmesi gereken vergi 12,96 Euro olarak hesaplanmaktadır. Bu da vergilendirilen gelire oranlandığında %14 olarak sonuçlanmaktadır. Aynı şekilde üçüncü vergi dilimi için de belirtilen formül kullanılmaktadır ancak bu sefer gelirin 15.999 Eurodan fazla olan kısmının 1/10.000'i katsayı (z) olarak kullanılmaktadır. Bu formülde eklenen 966,53 Euro ise mükellefin 15.999 Euro'luk gelirine karşılık gelen vergidir. Son iki dilim olan dördüncü ve beşinci vergi dilimlerinde %42 ve %45 olmak üzere direkt oran uygulanmaktadır. Ancak bu oranlarla hesaplanan vergiden formüllerde belirtilen tutarlar düşüldükten sonra ödenecek vergi gelirin %42 ve %45'inden az olarak belirlendiği için bu vergi oranları vergi dilimlerinde uygulanan azami vergi oranlarıdır diyebilmeyiz.

2.6. Almanya'da Emegın Vergilendirilmesi

Almanya'da ücret geliri elde edenler genellikle tevkifat usulüne göre vergilendirilse de kanunda belirtilen şartların taşınması halinde beyanname verme yükümlülüğü doğmaktadır. Bunun yanı sıra isteyen ücret geliri elde mükellefler de gönüllü olarak gelir vergisi beyanname verebilmektedir. Böylelikle diğer gelir unsurları gibi yıl içerisinde yaptıkları harcamaları beyanname üzerinden indirme imkânına sahip olmaktadır.

İşveren Gelir Vergisi Kanunu'nda belirtildiği şekilde çalışanın izni olmadan ücret ve kilise vergisi tevkifatı yapabilmektedir (EST, md.39/8). Vergi tevkifatının yanında işveren çalışandan sosyal sigorta (sozialversicherung) kesintileri de yapmaktadır.

Ücret gelirinden tevkifat sırasında gelir vergisi, kilise vergisi (zorunlu değildir, çalışanın beyanı üzerine kesilir) ve sosyal güvenlik sigorta prim kesintisi yapılmaktadır. Bu kesintiler yapılacak mükellefin gelir vergisi sınıfına göre farklılık göstermektedir.

Almanya'da mükellefler 6 vergi sınıfına ayrılmaktadır. İlk vergi sınıfı (I) genellikle bekârları kapsamaktadır, ikinci vergi sınıfı (II) bekâr ebeveynler içindir, üçüncü vergi sınıfı (III) beşinci

vergi vergi sınıfında olan eşten daha fazla gelir elde eden eşler içindir, dördüncü vergi sınıfı (IV) yaklaşık aynı tutarlarda kazanan eşleri kapsar, beşinci vergi sınıfı (V) üçüncü vergi sınıfındaki eşten daha az kazanan ya da hiç kazanmayan eş dâhil eder, altıncı ve son vergi sınıfı (VI) ise ikinci bir işi olan mükellefleri kapsamaktadır.

Bu vergi sınıflarının belirli avantajları ya da dezavantajları bulunmaktadır. I. ve ayrı beyan veren IV. Vergi sınıfındaki mükelleflerin temel indirimi ilk vergi dilimi olurken III. Vergi sınıfındaki mükellef için temel indirim bu tutarın iki katıdır. V. Ve VI. Vergi sınıflarında olan mükellefler için temel indirim söz konusu olmamaktadır. II. Vergi sınıfındaki mükellef için temel indirim ilk vergi dilimi olurken buna ek ödenek almaktadır.

Almanya'da beyanname veren herkes öncelikle mükellefiyet bilgilerinin içerdiği ana beyanname doldurmaktadır. Tam ve dar mükelleflerin doldurduğu ayrı iki ana form bulunmaktadır. Tam mükellefiyete sahip olan mükellefler ana form olarak Hauptvordruck Est 1'i doldurmaktadır. Bunun devamında belirtilen gelir unsurları için ayrı ayrı beyannameler bulunmaktadır. Bu beyannameler ana beyanın eki niteliğinde olduğu için Ek beyannameler olarak geçmektedir. Ücret geliri elde eden mükellefler Ek N (anlage N) beyannamesini (bknz. https://www.formularebfinv.de/ffw/resources/ticket/iBdVqlQFR-iQtiHFfLYuDA/Anlage_N_2023.pdf) doldurmaktadır. Bu beyanname 4 sayfadan oluşmakla beraber ilk sayfası elde ettiği gelirleri ve ödediği vergileri kapsamaktadır. Bunlar yıl içerisinde elde ettiği ücret geliri ve buna bağlı olarak ödediği tevkif usulüyle kesilen gelir vergisi ve eğer ödediye kilise vergisidir. Toplu olarak alınan ücret tazminatı, emeklilik ödemeleri de gelir olarak belirtilmektedir.

Genel itibariyle yıllık toplam elde ettiği gelir ve ödemeler belirtildikten sonra ücret geliri elde eden mükellef iş için yaptığı harcamaları (Werbungskosten) belirtmektedir. Bu harcamalar Alman Gelir Vergisi Kanununun 9. maddesinde de belirtilmektedir. Buna göre işe ulaşmak için yapılan yol harcamaları, yemek giderleri, iş kıyafeti ve ekipmân alım ve bakım giderleri, home-office olarak çalışılıyorsa bununla ilgili giderler, mesleki eğitim giderleri, işle ilgili seyahat giderleri

ve iş yerinin merkezinden uzakta başka bir evde yaşayıp aynı zamanda iş yerinin merkezinde bulunan bölgede ayrı bir ev tutma gerekliliğinden doğan çift ev yönetimiyle ilgili giderler mesleki giderler olarak belirtilmektedir. Bunların yanında ilk sayfada belirtilen emeklilik ödenekleri ve birkaç yıllık tazminat ve ücretlere ilişkin giderler de özel durum giderleri olarak belirtilmektedir. İş başvuruları ile ilgili oluşacak giderlerse diğer mesleki giderler olarak yine beyanname üzerinde belirtilmektedir.

Ücret geliri elde eden mükellefler, ücret geliri elde edenler için bu gelir ve işle ilgili giderleri doldurdukları beyannamenin dışında çeşitli harcamalar için hazırlanmış beyannameleri de bu harcamalarda bulunmaları halinde doldurabilmektedir. Özel giderler (Anlage Sonderausgaben), çocuk giderleri (Anlage Kind), bakmakla yükümlü olunan kişi için yapılan harcamalar (Anlage Unterhalt), konut enerji tedbirleri (Anlage Energetische Maßnahmen), ev sahipliğini teşvik etme (Anlage FW) ve engellilik indirimi (Anlage Außergewöhnliche Belastung) için doldurulabilecek ayrı ayrı beyannameler bulunmaktadır. Bu beyannamelerde belirtilen

harcamalar mükelleflerin gelirlerinden indirim konusu olabilmektedir (bknz. <https://www.formulare-bfinv.de/ffw/content.do>) Bu beyannamelerdeki giderler ile işle ilgili yapılabilecek giderler daha anlaşılır kılmak amacıyla Tablo 6'da belirtilmektedir.

3. SONUÇ

Küresel ekonomik ve teknolojik gelişmeler ülkelerin vergi politikalarında uyumlaşma çalışmalarını kaçınılmaz kılmaktadır. Bölgesel olduğu kadar uluslararası etki alanı oluşturan kararlar alınırken hukuk devletleri vergilendirme prensipleri önceliğinde davranmaktadır. Vergi yükünün adil dağılımı için karşılaşılan sorunların çözümünde geliştirilen program ve oluşturulan modeller her ülkenin kendi dinamiklerine uygun dönüştürülebilir.

İsviçre Federal, kantonal ve komunal yönetimler olarak vergilendirme yetkisini kullanmaktadır. Artan oranlı gelir tarifesinde vergi dilimlerine oran artışının belli gelir düzeyine kadar oldukça düşük farklarda ancak çeşitlendirildiği, kişisel yaşam tercihlerinin detaylı olarak dikkate alındığı ve yönetimler arasında farklı oranlar

Tablo 6. Ücretliler için Beyanname Üzerinden İndirilebilecek Giderler

BRÜT GELİR	
İŞ İLE İLGİLİ GİDERLER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulaşım Giderleri ➤ Mesleki Bilgilere Katkılar ➤ İş Ekipmanı Giderleri ➤ Evde Çalışma Giderleri ➤ Mesleki Eğitim Giderleri ➤ İşle İlgili Seyahat Giderleri ➤ Özel Durum Giderleri ➤ Çift Ev Yönetimi İçin Uygulanacak İndirimler
ÖZEL GİDERLER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kilise Vergisi ➤ Bağışlar ➤ İlk Mesleki Eğitim Giderleri ➤ Emeklilik Ve Sosyal Güvenlik Sigortası Ödemeleri ➤ Nafaka Ödemesi
ÇOCUK İNDİRİMİ	
BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLUNAN KİŞİLERE YAPILAN HARCAMALAR	
KONUTLARDA ENERJİ TEDBİRLERİNE İLİŞKİN HARCAMALAR	
EV SAHİPLİĞİNİ TEŞVİK ETME	
ENGELLİLİK İNDİRİMİ	

Kaynak: Gelir vergisi ek beyannameleri ve Alman Gelir Vergisi Kanunu incelenerek tarafımda hazırlanmıştır. <https://www.formulare-bfinv.de/ffw/content.do> (15.02.2025).

uygulandığı düzenlemeler yer almaktadır. Vergilemenin subjektiflik özelliği gereği ücretliler için şahsi ve ailevi ihtiyaçların net gelirin hesabında indirimine konu geniş bir yelpazede dikkate alındığı görülmektedir.

ABD’de artan oranlı gelir tarifesinde vergi yükünü azaltmaya yönelik oranlar düşürülmüş ve aradaki farklar azaltılmıştır. Federe devlet ile eyaletlerin kişisel gelir vergisi uygulamalarında farklılıklar bulunmaktadır. Ücret gelirinin vergilendirilmesinde tevkifat yöntemi beraberinde beyan usulünün geniş uygulama alanı bulmasına ilişkin düzenlemeler açıklanmaktadır. Mükellefin harcamalarına yönelik indirimlerde standart ve ayrıntılı olmak üzere tanınan seçenekler harcaması düşük mükelleflerde avantaj oluştururken bazı harcamalarının yüksek olduğu dönemlerde de indirim imkanı ile maruz kaldığı vergi yükünü yine azaltmaktadır. Beyanamenin neredeyse her mükellef tarafından doldurulması uygulamada mali eşitliğin sağlanması açısından önemli bir yapı oluşturmuştur.

Almanya’da mali sorumluluk federal devlet, eyaletler ve belediyeler arasında bölünmektedir. Mükellefler 6 sınıfa ayrılarak sınıflarına göre gelir vergisi uygulanmaktadır. Bu durumda yalnızca evli olmak değil evli olup eşlerin birbirine yakın ya da birbirlerinden farklı maaş almalarına göre de sınıflar ayrıştırılmaktadır. Bu durumda evli, bekâr, bekâr ve çocuklu olan mükelleflere farklı gelir vergisi tarifeleri uygulanmaktadır. Gelir vergisi uygulanırken subjektifliğe dikkat edilmektedir. Eğitim masrafları, bakmakla yükümlü olunan bireyler için yapılan masraflar, çocuklar için harcamalar, eski evlerin tesisatlarını yenileme harcamaları gibi mükelleflerin yaşamlarında katlandıkları giderler, gelirlerinden düşülmektedir. Genellikle tevkifat usulü vergilendirilseler de beyanname verme yükümlülüğü olmayanlar dahi gönüllü olarak istemeleri halinde beyanname verme imkanına sahip olmaktadır.

Demografik farklılıkların, vergisel uygulamalarda bölgesel çeşitliliğin olduğu bu ülke örnekleri Türkiye’de ücretlilerin vergilendirilmesinde hangi hususlar için uygulanabilir olduğu sorgulaması seçilmiştir. Bu kapsamda alternatif yöntemler incelendiğinde aşağıdaki hususlar ücretlilerin vergilemesinde değerlendirilmektedir.

➤Çoğunluk gelir vergisi beyanamesi düzenleme imkânına erişmeli,

➤Türkiye’de istihdama katkısı bakımından mesleki gelişimin teşvik edilmesi amacıyla yapılan harcamaların vergilendirmede beyan usulü ile indirimine konu edilmesi,

➤Ekonomik kriz ve yüksek enflasyon dönemlerinde yol ve yemek masraflarının gerek sağlıklı beslenme gerek temel ihtiyaçların çalışma dinamizmine engel oluşturmaması bakımından işveren desteği olmayan ücretliler için vergilendirmede beyan usulü ile indirimine konu edilmesi,

➤Ekonomide konut ihtiyacında karşılaşılan yüksek maliyetlerin ücretlilere yansımalarının bir sonucu olarak emeğin desteklenmesine yönelik kira, konut edinmede kredi faiz desteğinin vergilendirmede dikkate alınması,

➤Bakmakla yükümlü olunan yaşlı nüfusun desteklenmesine yönelik harcamaların ücretlinin vergilendirilmesinde dikkate alınması,

➤Çocukların eğitim masrafları.

Değerlendirmede, ayrıca, diğer gelir unsurlarının vergilemesinde vergi ödeme gücünün esas alındığı teşvik düzenlemelerin ücretliler için de mali eşitlik sağlama amacına yönelik düzenlenmesi ve temel şahsi ve ailevi ihtiyaçların indirimine imkân sağlayacak yöntemlere kavuşturulması, beyan yönteminin etkin kılınması gereği olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Almanya Gelir Vergisi Kanunu (Einkommensteuergesetz), md.32a, https://www.gesetze-im-internet.de/estg/_32.html (05.11.2023).

Authenticated U.S. Government Information, 3 Ocak 2017, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-115hr1enr/pdf/BILLS-115hr1enr.pdf> (14.02.2025).

Buchanan, The American Economic Review , Sep., 1950, Vol. 40, No. 4 (Sep., 1950), pp. 583- 599.

Bundesministerium der Finanzen, Steuerformulare, <https://www.formulare-bfinv.de/ffw/content.do> (14.02.2025).

Darby, Julia, Anton Muscatelli, and Graeme Roy. "Fiscal decentralisation in Europe: A review of recent experience." *European Research in Regional Science* 13 (2003): 1-32.

DBG, md.36/2

Ek N beyannamesi (Ücret Geliri Elde Eden Mükelleflerin Doldurması Gereken Beyanname), https://www.formulare-bfinv.de/ffw/resources/ticket/iBdVqlQFRi-iQtiHFfLYuDA/Anlage_N_2023.pdf (14.02.2025).

ESTV, Kurzer Überblick über die Einkommenssteuer natürlicher Personen, 2021,

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland), md.106 https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0605 (15.02.2025).

Federal Constitution of the Swiss Confederation, 18 Nisan 1999, md.3.

Federal Tax Administration (FTA), Swiss Tax System, Swiss Tax Conference, 3. edition 2021

Federal Tax Administration, Tax rates, <https://swiss-taxcalculator.estv.admin.ch/#/taxdata/tax-scales> (15.02.2025).

Gale, William G. Hilary Gelfond, Aaron Krupkin, Mark J. Mazur, and Eric Tode, Effects Of The Tax Cuts And Jobs Act: A Preliminary Analysis", Tax Policy Center, June 13, 2018, s.28. https://www.urban.org/sites/default/files/publication/98633/2018.06.08_tcja_summary_paper_final_1.pdf (15.02.2025).

Güneş Bayram ve Sedat Acar. (2022). Bir Mali Federalizm Örneği Olarak İsviçre, s.388,396.

<https://law.justia.com/us-states/> (15.02.2025)

Hughes, Joseph S. Fiscal Federalism: Theory and Practice, Congretional research service, June 3, 2020, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46382> s.1.

MME, Overview of Individual Taxation in Switzerland, <https://www.mme.ch/en/magazine/articles/overview-of-individual-taxation-in-switzerland> (15.02.2025).

Musgrave, Richard A. Nebraska Journal of Economics and Business , Autumn, 1971, Vol. 10, No. 4 (Autumn, 1971), pp. 3-13.

Oates, Wallace E. An Essay on Fiscal Federalism *Journal of Economic Literature*, Vol. 37, No. 3 (Sep., 1999), pp. 1120-1149 (30 pages).

Piketty, Thomas ve Emmanuel Saez, "How Progressive Is the U.S. Federal Tax system? A Historical and International Perspective", **The Journal of Economic Perspectives**, Cilt: 21, No. 1, Winter, 2007.

Rappoport W., David E. Tax Reform, Homeownership Costs, and House Prices, **Proceedings. Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association**, Cilt: 112, 2019, s.1.

Sherlock, Molly F., Donald j. Marples, Overview of the Federal Tax System in 2022, Congressional Research Service, 2022. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45145> (15.02.2025).

Urban Institute, State and Local Revenues, <https://www.urban.org/policy-centers/cross-center-initiatives/state-and-local-finance-initiative/state-and-local-backgrounders/state-and-local-revenues> (15.02.2025)

Vermeer, Timothy Katherine Loughead, State Individual Income Tax Rates and Brackets for 2022, <https://taxfoundation.org/publications/state-individual-income-tax-rates-and-brackets/> (15.02.2025)

Zeren, G. (2019). "Türkiye'de ve Bazı Ülkelerde Vergi Karmaşıklığının Karşılaştırmalı İncelenmesi", *International Journal of Public Finance*, 4(2), 145-165.